

Електронний журнал «Державне управління: удосконалення та розвиток» включено до переліку наукових фахових видань України з державного управління (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України № 1643 від 28.12.2019).

Спеціальність – 281.

Державне управління: удосконалення та розвиток. 2024. № 4.

DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2156.2024.4.2>

УДК 338.246.8:338.49(477)

О. Я. Лазор,

д. держ. упр., професор, професор кафедри публічного управління та адміністрування, Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-5989-8527>

І. Г. Юник,

к. ю. н., доцент, доцент кафедри публічного управління та адміністрування, Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-0985-1800>

А. В. Заболотний,

к. держ. упр., старший викладач кафедри публічного управління та адміністрування, Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського

ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0006-9414-4057>

ДЕРЖАВНА СТРАТЕГІЯ ПОВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТКУ КРИТИЧНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ В УКРАЇНІ

O. Lazor,

Doctor of Sciences in Public Administration, Professor, Professor of the Department of Public Management and Administration, Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynsky State Pedagogical University

I. Yunik,

PhD in Law, Associate Professor of the Department of Public Management and Administration, Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynsky State Pedagogical University

A. Zabolotnyy,

PhD in Public Administration, Senior Lecturer of the Department of Public Management and Administration, Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynsky State Pedagogical University

STATE STRATEGY FOR POST-WAR RECONSTRUCTION AND DEVELOPMENT OF CRITICAL INFRASTRUCTURE IN UKRAINE

У статті проаналізовано основні аспекти державної політики, що можуть бути мобілізовані задля розробки комплексної операційної стратегії та планування повоєнного відновлення постраждалих у результаті бойових дій об'єктів критичної інфраструктури, а також розвитку та модернізації інших життєво-необхідних секторів. Акцентовано увагу на тому, що тимчасова окупація частини території України та систематичні атаки ворога, свідомо націлені на критичну інфраструктуру призвели до дисфункцій у режимах роботи життєво-важливих для цивільного населення об'єктів та до стрімкого зростання економічних збитків. Обґрунтовано важливість відновлення функціонування сфери критичної інфраструктури, що обумовлено обов'язком державної влади гарантувати належні умови життя громадян та доступності їм соціально-важливих послуг, необхідністю підтримки ресурсного та інфраструктурного забезпечення бізнесу, перспективами реалізації стратегічного економічного розвитку, росту ефективності використання потенціалу територій.

Відзначено, що потенціал державної політики повоєнного відновлення та розвитку критичної інфраструктури лежить у площині євроінтеграційного курсу України. Звертається увага на перспективності амбітного набору реформ відповідно до плану відбудови, пов'язаного із запланованим Європейською комісією механізмом.

Визначено комплекс інститутів, наділених відповідними повноваженнями для розробки та реалізації державної стратегії повоєнного відновлення та розвитку критичної інфраструктури в Україні, серед яких особливу роль відведено Національній раді з відновлення України від наслідків війни та її робочим групам. Узагальнено алгоритм реконструктивного розвитку критичної інфраструктури України.

Проведено оцінку загальної суми прямих збитків критичній інфраструктурі завданих Україні через війну та обсяг необхідних інвестицій на її відновлення. Окреслено вектори стратегічних напрямів відновлення й модернізації критично важливих об'єктів інфраструктури на основі аналізу

успішних зарубіжних практик та проаналізовано структуру проєкту відновлення України в рамках реалізації програми *Ukraine Facility*. Внесено наукові пропозиції до включення у структуру даного проєкту модуля реконструкції та розвитку об'єктів критичної інфраструктури та обґрунтовано перспективні джерела фінансування для його практичної реалізації.

The article analyzes the main aspects of state policy that can be used to develop a comprehensive strategy for the post-war recovery of critical infrastructure objects damaged by hostilities. Attention was drawn to the fact that the temporary occupation of part of the territory of Ukraine and the deliberate attacks of the enemy on critical infrastructure led to the disruption of the operation of vital objects for the civilian population and to the growth of economic losses. The importance of restoring the functioning of critical infrastructure is substantiated. This is due to the obligation of the state authorities to guarantee the proper living conditions of citizens, the availability of social services, the need to support resource and infrastructural provision of business, the prospects of implementing strategic economic development, and increasing the efficiency of using the potential of territories.

It was noted that the potential of the state policy of post-war reconstruction and development of critical infrastructure is regulated by Ukraine's European course. Attention is drawn to the importance of the reforms envisaged in the plan of the European Commission for the reconstruction of Ukraine.

A complex of institutes, endowed with the relevant powers to develop and implement the state strategy for post-war recovery and development of Ukraine's critical infrastructure, has been identified. Among these organizations, a special role is assigned to the National Council for the Recovery of Ukraine from the Consequences of the War and its working groups. The algorithm of reconstructive development of critical infrastructure of Ukraine is generalized.

An assessment of the total amount of direct damage to the critical infrastructure

of Ukraine caused by the war was carried out. The necessary amount of investment for its restoration has been determined. The vectors of strategic directions for the restoration and modernization of critically important infrastructure facilities are outlined. An analysis of successful foreign practices was carried out and the structure of the project of recovery of Ukraine in the process of implementation of the Ukraine Facility program was analyzed. Scientific proposals for the inclusion of the reconstruction and development module of critical infrastructure objects in the structure of this project have been made. Prospective sources of financing for its practical implementation are substantiated.

Ключові слова: *державна політика, критична інфраструктура, повоєнне відновлення, державна стратегія, державне управління, національна безпека, публічне управління, стійкість критичної інфраструктури.*

Keywords: *public policy, critical infrastructure, flood recovery, public strategy, public administration, national security, public administration, critical infrastructure resilience.*

Постановка проблеми. Останнім часом у світі прогресує стійка тенденція загострення міжнародної конфліктогенності, що інспірує посилення геополітичних ризиків. На цьому фоні зростає чисельність прецедентів деструктивних подій різного походження, зокрема терористичних актів природніх і техногенних катастроф, збройних сутичок, проявів злочинності, диверсій та ін.. Одним із таких аномічних подій стало повномасштабне вторгнення військ російської федерації в Україну, яке розпочалося 24 лютого 2022 року. Комплексність подібних емерджентних явищ призводить до значних жертв серед цивільного населення, пошкодження життєво-важливих об'єктів інфраструктури, виробничих активів, завдаючи значної шкоди суспільному добробуту, економіці та усестороннього потенціалу розвитку країни. Така реальність ставить перед Урядом України завдання розробки державної стратегії адаптивності та підходу до повоєнного відновлення і

розвитку пошкоджених об'єктів різних регіонів. У цих умовах різко зростає значимість інноваційних управлінських рішень та підходів у сфері публічного управління щодо забезпечення функціональної стійкості критичної інфраструктури в Україні.

Мета статті полягає у вивченні сучасних аспектів функціонування об'єктів інфраструктури України в умовах воєнного стану, а також узагальнення перспектив державної стратегії реконструктивного розвитку та модернізації критичної інфраструктури у контексті повоєнного відновлення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Роль об'єктів критичної інфраструктури, а також важливість вдосконалення системи їх захисту в умовах воєнної агресії аналізується у працях таких науковців, як Кизим М. О., Хаустова В. Є., Трушкіна Н. В., Микитенко В. В., Жукова І. В., Шпатакова О. Л., Іваненко Р.О., Погребицький М.Л. та ін..

Виклад основного матеріалу. В умовах війни значна частка територій, України, зазнала окупації, що призвело до дисфункцій у режимах роботи критично важливих об'єктів інфраструктури. Серед негативних факторів даної ситуації варто назвати відсутність зв'язку окупованих територій із центрами державного управління, втрату політичних і економічних взаємозв'язків, унеможливлення державної підтримки реалізації соціально-економічних програм у місцевих територіальних громадах, значні руйнування критично-важливих об'єктів інфраструктури, що гарантують повноцінне функціонування сфер життєзабезпечення населення та ін..

Сьогодні усе більшої актуальності набирають дискусії навколо проблематики відбудови сфери критичної інфраструктури. Науковці значну увагу приділяють розробкам релевантних державних стратегій. Значний вклад у цьому напрямку зроблено вітчизняними науковцями, як Я. Жаліло, А. Ткачук, В. Геєць, які зазначають, що повоєнне відновлення сфери критичної інфраструктури, «визначатиметься якнайшвидшим поверненням до звичайної економічної діяльності» [1], а в основі процесів відбудови як підконтрольних Україні територій, так і тих, що тимчасово перебувають в

окупації, має бути «мобілізація ресурсів у всіх сферах і на всіх напрямках діяльності, оскільки інерція впливу війни залишатиметься надовго» [1].

Важливість відновлення функціонування сфери критичної інфраструктури не може бути переоцінена, оскільки її робота забезпечує по-перше – умови життєдіяльності громадян, доступність їм соціально-важливих послуг, забезпечення власних потреб, а також підтримку якості життя на належному рівня; по-друге – підтримку бізнесу, який потребує ресурсного та інфраструктурного забезпечення, а також підтримки з боку місцевих, і державних органів влади; по-третє – це основа для єдності у концепціях державного і місцевого управління, важлива не лише у контексті оперативного забезпечення базових потреб громадян і бізнесу на місцях, а і для реалізації стратегічного місцевого економічного розвитку. Таким чином, сфера державного управління у сфері стійкості об'єктів критичної інфраструктури, беззаперечно, може бути детермінована як базис для підтримки життєдіяльності суспільства. Національне законодавство визначає, що критична інфраструктура – це «сукупність об'єктів критичної інфраструктури» [2]. Об'єкти критичної інфраструктури визначено як «об'єкти інфраструктури, системи, їх частини та їх сукупність, які є важливими для економіки, національної безпеки та оборони, порушення функціонування яких може завдати шкоди життєво важливим національним інтересам» [2].

Систематичні атаки ворога, свідомо націлені на критичну інфраструктуру, призвели до стрімкого зростання економічних збитків та непоправних наслідків для навколишнього середовища. Розділяємо думку науковців О. Л. Шпатакової, Р. О. Іваненко та М. Л. Погребицького, що організація сфери критичної інфраструктури як на загальнодержавному, так і місцевому рівнях, має будуватись за принципом забезпечення високого ступеня її стійкості до різного роду загроз, в т. ч. і збройної агресії. Тому критична інфраструктура місцевих територій має бути готова до функціонування навіть в умовах змін зовнішніх факторів, протистояння та

швидкого відновлення після аварій, пошкоджень та технічних збоїв, зловмисних дій, які мають місце під час війни [14]. У 2023 році Уряд виділив близько 7,2 мільярда доларів США для фінансування проектів термінового відновлення в енергетиці, критичної та соціальної інфраструктури, житла, гуманітарного розмінування, а також для підтримки державного сектора. За ці кошти завершено реставраційні роботи на 9200 об'єктів критичної інфраструктури, 449 об'єктів теплопостачання та 221 об'єкт водопостачання та водовідведення [7].

Прислухаємось до думки Микитенка В. В., який наголошує, що відповідальність за проведення реконструктивного розвитку критичної інфраструктури має бути диференційована між різними інституціями в залежності від конкретної інфраструктури та їх функцій [4]. Уряд України створив інституційні механізми та запровадив реформи для покращення планування та реалізації заходів з відновлення та реконструкції. Та на шляху до вступу до ЄС підготував амбітний набір реформ, який пов'язаний із запланованим Європейською комісією проектом відновлення України [8].

Указом Президента 17 жовтня 2023 року реалізовано рішення Ради національної безпеки і оборони України «Про організацію захисту та забезпечення безпеки функціонування об'єктів критичної інфраструктури та енергетики України в умовах ведення воєнних дій» [12]. Посилаючись на положення даного нормативно-правового акту можемо визначити комплекс інститутів, наділених відповідними повноваженнями для розробки та реалізації державної стратегія повоєнного відновлення та розвитку критичної інфраструктури в Україні:

1. Кабінет Міністрів України – несе відповідальність за розробку державних програм, проектів та ініціатив та управління ними у напрямку забезпечення стійкості, відновлення та розвитку критичної інфраструктури.

2. Міністерство регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України – відповідає за реалізацію державної політики у сфері відбудови та реконструкції об'єктів житлово-комунального

господарства.

3. Міністерство інфраструктури України – курує державні програми реконструкції та розвитку транспортної, енергетичної та іншої інфраструктури.

4. Міністерство оборони України – відповідальне за захист державного суверенітету та територіальної цілісності України, включаючи оборону об'єктів критичної інфраструктури.

5. Генеральний штаб Збройних Сил України – відповідальний за моніторинг систем захисту на об'єктах критичної інфраструктури з метою актуалізації інформації.

6. Міністерство енергетики України спільно з операторами критичної інфраструктури паливно-енергетичного сектору критичної інфраструктури – відповідальні за погодження та затвердження технічних завдань на відновлення об'єктів критичної інфраструктури.

7. Адміністрація Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України, Міністерство розвитку громад, територій та інфраструктури України, центральні органи виконавчої влади, обласні військові адміністрації і місцеві органи влади відповідають на локальному рівні за відновлення і розвиток критичної інфраструктури, а також підготовку методичних рекомендацій щодо розроблення та затвердження місцевих програм забезпечення безпеки та стійкості критичної інфраструктури, програм підвищення стійкості територіальних громад до кризових ситуацій.

Заслуговує уваги запропонований В. В. Микитенком [4] алгоритм реконструктивного розвитку критичної інфраструктури України пропонується структурувати у ряд етапів:

1. Моніторинг стану інфраструктури – провести оцінку стану та пошкоджень інфраструктури, визначити, які об'єкти є критичними;

2. Планування реконструкції – скласти план реконструкції критичної інфраструктури на короткострокову та довгострокову перспективи, враховуючи потреби населення та економіки.

3. Фінансування – забезпечити достатнє фінансове забезпечення робіт з регенерації, що може бути реалізовано за рахунок державного, міжнародного фінансування, а також залучення приватних інвестицій;

4. Регенерація – роботи з відновлення, які включають регенерацію енергетичних потужностей та інженерних мереж, транспортної інфраструктури і вузлів, металургії, зв'язку та інших критичних об'єктів.

5. Моніторинг та контроль – забезпечити моніторинг та контроль за ходом реконструкції, щоб вчасно виявляти проблеми та внести зміни.

6. Регуляторний алгоритм – розробити план, який забезпечить виконання реконструкції відповідно до стандартів якості та безпеки.

7. Комунікації та залучення громадськості – інформаційний фідбек на принципах публічного управління.

Зазначимо, що реалізації на практиці пропонованого алгоритму реконструкції та розвитку критичної інфраструктури у воєнному та післявоєнному періодах і подальше його удосконалення, має бути спільним зусиллям як науковців і фахівців та експертів-економістів, так, у першу чергу, й суб'єктів управління різного рівня. Варто розглянути перспективу покладання відповідальності за його практичну реалізацію на Національну раду з відновлення України від наслідків війни, що була утворена Указом Президента України № 266/2022 від 21.04.2022 р. [11] у якості консультативно-дорадчого органу при Президентові України (рис. 1). Даний орган займається розробкою пропозицій по відновленню постраждалих об'єктів із залученням державних органів, органів місцевого самоврядування, представників інститутів громадянського суспільства, а також міжнародних організацій. Підготовлені та узгоджені пропозиції Рада вносить Президентові України.

Рис. 1. Організаційна структура Національної ради з відновлення України від наслідків війни

Джерело: узагальнено на основі [6], [11]

За оцінками експертів KSE Institute, станом на початок вересня 2023 р. загальна сума прямих збитків критичній інфраструктурі завданих Україні через війну, сягає 151,2 млрд дол. США, а сукупний обсяг збитків, пов'язаних з війною, оцінюється на рівні 290 млрд дол. США [5].

За підрахунками Світового банку [15], загальна сума необхідних фінансових коштів для післявоєнної відбудови й модернізації економіки України складає 411 млрд дол., що в 2,6 рази перевищує ВВП країни у 2023 р.. Найвищі оцінені потреби (табл.1.) в транспорті (22%), житлі (17%), енергетиці (11%), соціальному захисті та засобах до існування (10%), боротьбі з вибухонебезпечними речовинами (9%) і сільському господарстві (7%). Географічні зони з найбільшим зростанням потреб – це прифронтові регіони війни: Донецька, Харківська, Луганська та Херсонська.

Таблиця 1. Оцінені потреби у фінансуванні повосної відбудови критичної інфраструктури в Україні

Сектор критичної інфраструктури	Потреба у фінансуванні, млрд дол. США
Телекомунікація і цифрові послуги	5
Муніципальні послуги	6
Фінансовий сектор і банківська справа	7
Культура і туризм	7
Водопостачання і водовідведення	7
Зрошення та управління водними ресурсами	9
Освіта	11
Охорона здоров'я	16
Торгівля і промисловість	23
Сільське господарство	30
Управління у протидії вибухонебезпечним загрозам	38
Життєво-важливі засоби для існування	44
Енергетика і видобувна галузь	47
Житло	69
Транспорт	92
Разом	411

Джерело [6]

Аналізуючи світовий досвід, необхідно зазначити, що одним із стратегічних напрямів відновлення й модернізації критично важливих об'єктів інфраструктури у більшості країн визнано створення належного фінансового забезпечення. На даний час існує багато прикладів успішної практики і кейсів відбудови критичної інфраструктури у країнах, які у свій час постраждали від терористичних атак, збройних конфліктів, активних бойових дій та ін.. Вивчення доволі успішних зарубіжних практик і кейсів свідчить про необхідність залучення міжнародного фінансування переважно у формі грантів, фокусування на завданнях дієвого відновлення й розвитку критичної інфраструктури із застосуванням механізму публічно-приватного партнерства. Встановлено, що серед основних фінансових інструментів, які застосовувалися у країнах світу задля повосного відновлення й модернізації критично важливих об'єктів інфраструктури також застосовувались безповоротна фінансова допомога США, кредитні ресурси, прямі іноземні інвестиції, кошти фізичних та юридичних осіб, донорська допомога

міжнародних фінансових організацій, фінансова допомога неурядових організацій, пільгові позики, репарація, індивідуальна фінансова допомога допоміжних провінцій постраждалим районам, приватні страхові відшкодування [10].

Важливим кроком стала підтримка Європейським парламентом пропозиції щодо створення Українського Фонду (Ukraine Facility) обсягом у 50 млрд євро для підтримки України впродовж 2024-2027 років. Інституційний рівень реалізації зазначеного механізму відновлення включає Групу Світового банку, Генеральний директорат з Європейського сусідства та переговорів про розширення, Організацію Об'єднаних Націй та Уряд України. Для реалізації програми Ukraine Facility спеціально створена робоча група розробила комплексний План відновлення України, що містить програму пріоритетних реформ та ключових кроків для забезпечення розвитку економіки, відбудови та модернізації критичної інфраструктури, а також наближення вступу України до ЄС на період до 2032 року (рис.2) [7].

План відновлення України передбачає фінансування у розмірі 750 млрд дол.США , розрахованих на 850 проєктів. Реалізація передбачена у 2 етапи – 2023-2032 рр (350 млрд дол.США) та 2026-2032 рр. (млрд дол.США). План передбачає фінансування 17 напрямків, серед яких присутні і окремі сектори критичної інфраструктури, однак, варто відзначити, що окремий пункт присвячений комплексному розвитку та модернізації цього життєво важливого напрямку відсутній. Відзначимо, що Постанова Кабінету Міністрів України №1109 від 09.10.2020 р. чітко визначає перелік із 24 секторів критичної інфраструктури, серед яких паливно-енергетичний сектор, цифрові технології, захист інформації, харчова промисловість та агропромисловий комплекс, державний матеріальний резерв, охорона здоров'я, ринки капіталу та організовані товарні ринки, фінансовий сектор, транспорт і пошта, системи життєзабезпечення, промисловість, сектор громадської безпеки, цивільний захист населення і територій, охорона навколишнього природного середовища, сектор оборони, правосуддя, виконання кримінальних покарань,

тримання під вартою та утримання військовополонених, державна реєстрація, наукові дослідження та розробки, фінансовий сектор, вибори та референдуми, соціальний захист, інформаційний сектор, державна влада та місцеве самоврядування [9].

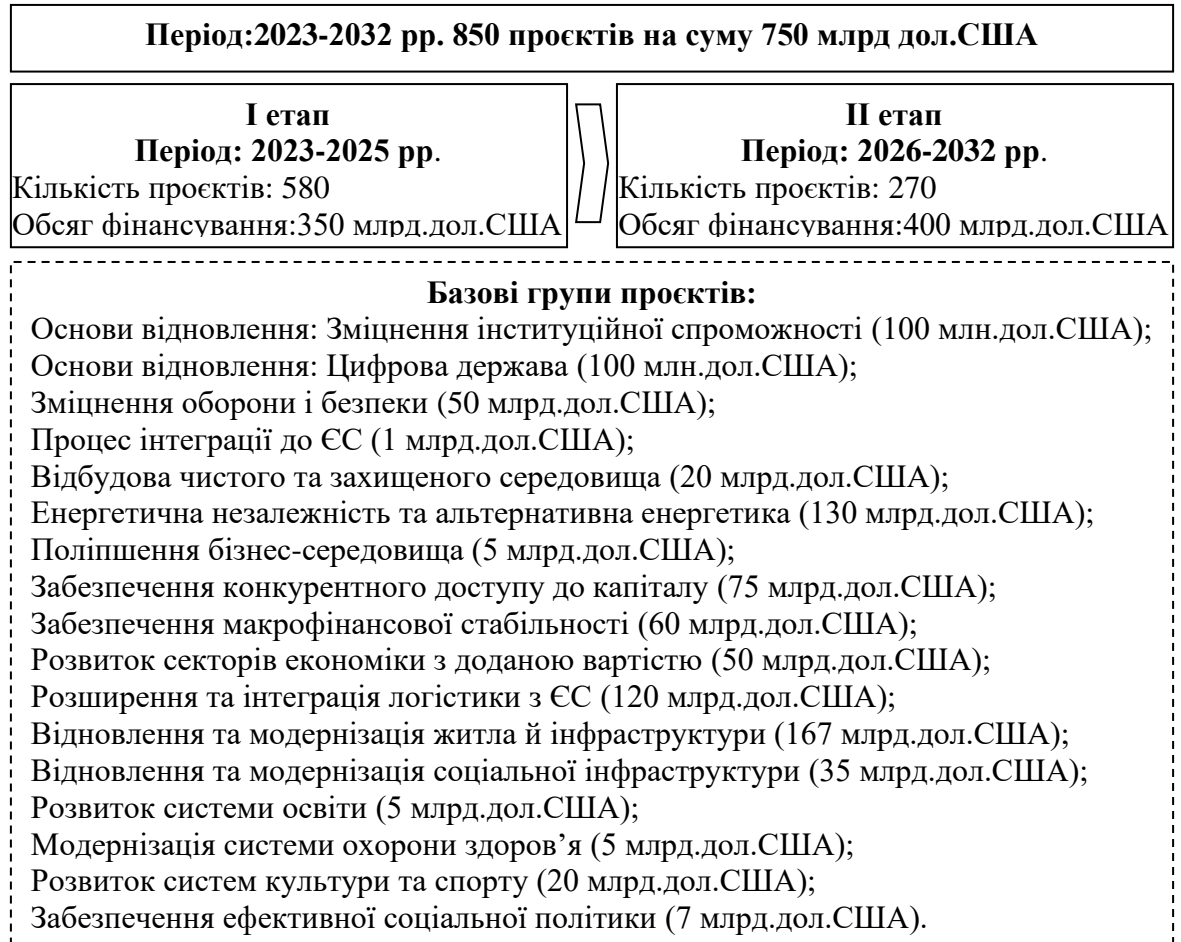

Рис.2. Структура проєкту відновлення України в рамках реалізації програми Ukraine Facility

Джерело: узагальнено автором на основі [6]

Вважаємо доцільним включити до структури проєкту відновлення України в рамках реалізації програми Ukraine Facility модуль реконструкції та розвитку об'єктів критичної інфраструктури в тісній співпраці з представниками регіональних та місцевих органів влади, громадських організацій, бізнесу, експертами, аналітичними центрами та представниками країн-членів ЄС.

Успішна реконструкція об'єктів критичної інфраструктури залежатиме

від різноманітних джерел фінансування, включаючи іноземну допомогу, приватне фінансування та власні ресурси України. Солідарні із авторським колективом науковців Шпатакової О., Іваненко Р. та Погребицького М. [14], які пріоритетними джерелами фінансування даного напрямку розглядають Партнерські гранти, партнерські позики та приватні інвестиції (рис.3.). В межах розглянутого Плану, учені прогнозують диверсифікований за трьома напрямками розподіл фінансування. Помітно, що на початкових етапах активізуються партнерські гранти (орієнтовані на посилення оборони, критичне фінансування надзвичайного стану, поточний ремонт зруйнованого житла та інфраструктури, захист приватних інвестицій, воєнне страхування) та партнерські позики (орієнтовані на модернізацію інфраструктури та житла, масштабні енергетичні проєкти, підтримку фінансової системи, співфінансування приватних інвестицій). На більш пізніх етапах прогнозується залучення приватних інвестицій до розвитку інфраструктурних проєктів, зокрема на умовах державно-приватного партнерства, секторів із високою доданою вартістю, та інших комерційно вигідних інвестицій.

Рис.3. Розподіл фінансування в межах реалізації Проєкту відновлення України

Джерело: сформовано авторами за даними [6]

Метою формування державної стратегії повоєнного відновлення та розвитку критичної інфраструктури в Україні у розглянутих перспективах є забезпечення безпеки та стабільності функціонування національного господарства, суспільства і держави, у цілому, в умовах надзвичайних

ситуацій і кризових періодів. Дана стратегія має базуватись на трьох основних принципах: стійкості, адаптивності та пом'якшення наслідків і передбачати базові вектори:

- оцінку та моніторинг технічного стану критичної інфраструктури та визначення потенційних загроз і ризиків;
- розробку планів реконструкції та підвищення стійкості;
- залучення необхідних коштів для фінансування та управління проектами реконструкції;
- реалізація планів реконструкції та контроль якості виконання робіт;
- підтримка та планування майбутнього розвитку.

Такі базові вектори державної стратегії забезпечення стійкості та повоєнного відновлення критичної інфраструктури, як стійкість, адаптація та пом'якшення, дозволять по-перше – зіткнувшись із смертоносними та деструктивним ситуаціями в умовах воєнного стану зменшити розмір тотальних руйнувань та дисфункції критичної інфраструктури, зменшити наслідки ракетних і безпілотних ударів, відновивши функції своєчасно та економічно ефективно, зменшити шкоду інфраструктурі, зміцнивши її захист, підвищивши енергоефективність, зменшивши залежність від вразливих об'єктів.

Висновки. Отже, подальше відновлення критичної інфраструктури в умовах війни потребує подолання існуючих проблем та обмежень, масштабування ефективних державних стратегій виходу з кризи та адаптування до нових умов. Водночас, завданням повоєнної регенерації України має бути побудова базису секторів критичної інфраструктури на сучасних технологічних засадах, здатних забезпечити структурну перебудову з пріоритетним розвитком стійкості, втілити прогресивні рішення європейської політики, орієнтованої на конкурентоспроможність, енергоефективність, інтеграцію принципів сталого розвитку, ресурсоефективного та екологічного виробництва.

Глобальний світовий досвід демонструє, що поетапний підхід до

відновлення, реконструкції та розвитку критичної інфраструктури, підкріплений стратегічним визначенням пріоритетів у різних її секторах, є важливим з огляду на значні загальні втрати в умовах війни в Україні. Ці перспективи детермінують потребу впровадження державної стратегії повоєнного відновлення та розвитку критичної інфраструктури в Україні, яка включатиме коротко- та довгострокові перспективи відновлення, а також середньострокову перспективу реконструкції. Однак, даний процес не можливо втілити без належної програми фінансування із диверсифікованими джерелами, зокрема державним бюджетом, через партнерів і міжнародну підтримку, головними донорами у цьому процесі на сьогодні є Сполучені Штати та європейські країни. Вони мають брати участь як у забезпеченні безпеки, так і у відновленні економіки, що у перспективі буде наймасштабнішим інвестиційним проектом Європи надзвичайно важливим для довгострокового відновлення. Однак тривала відбудова України вимагатиме припинення бойових дій та встановлення ефективних післявоєнних заходів безпеки.

Література

1. Експертна дискусія «Стратегія повоєнного відновлення України». Національний інститут стратегічних досліджень, 2022. URL: <https://niss.gov.ua/news/novyny-nisd/ekspertna-dyskusiya-stratehiya-povoyennohovidnovlennya-ukrayiny>
2. Закон України № 1882-IX від 16.11.2021 р. «Про критичну інфраструктуру». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1882-20>
3. Концепція стратегії повоєнного відновлення та розвитку України / Національний інститут стратегічних досліджень, 2022. URL: <https://niss.gov.ua/sites/default/files/2022-05/stratvidnovlennya-koncept-v2.pdf>
4. Микитенко В. В. Повоєнне відновлення та розвиток критичної інфраструктури України. Вісник економічної науки України. 2023. № 1. С. 124-138.
5. Офіційний веб-сайт KSE Institute. URL: <https://kse.ua/ua/kse->

department/kse-institute/

6. Офіційний веб-сайт національної програми «План відновлення України». URL: <https://recovery.gov.ua/>

7. Офіційний веб-сайт Урядового порталу. URL: <https://www.kmu.gov.ua/>

8. План щодо реагування Європейського Союзу на усунення дефіциту фінансування України та довгострокової реконструкції. URL: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_22_3121

9. Постанова КМУ № 1109 від 09.10.2020 р. «Деякі питання об'єктів критичної інфраструктури». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1109-2020-p#Text>

10. Трушкіна Н. В., Жукова І. В. Економічне забезпечення організації і функціонування критичної інфраструктури. Успіхи і досягнення у науці. 2024. № 1. С. 372-383.

11. Указ Президента України № 266/2022 від 21.04.2022 р. «Питання Національної ради з відновлення України від наслідків війни» <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/266/2022/ed20220421#Text>

12. Указ Президента України № 695/2023 «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 17 жовтня 2023 року "Про організацію захисту та забезпечення безпеки функціонування об'єктів критичної інфраструктури та енергетики України в умовах ведення воєнних дій"». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/695/2023#n5>

13. Кизим М. О., Хаустова В. Є., Трушкіна Н. В. Фінансове забезпечення розвитку критичної інфраструктури в умовах повоєнної відбудови економіки України. Бізнес Інформ. 2023. №8. С. 263–274.

14. Шпатакова О. Л., Іваненко Р.О., Погребицьким М.Л. Перспективи відновлення критичної інфраструктури на деокупованих територіях України. № 40. 2022. <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1441/138>

15. Himmelfarb A. Ukraine Third Rapid Damage and Needs Assessment (RDNA3). World Bank Publications. Washington. 2022. 191 p.

References

1. The official site of National Institute of Strategic Studies (2022), “Expert discussion "Strategy of post-war reconstruction of Ukraine”, available at: <https://niss.gov.ua/news/novyny-nisd/ekspertna-dyskusiya-stratehiya-povoyennohovidnovlennya-ukrayiny> (Accessed 20 March 2024).
2. The Verkhovna Rada of Ukraine (2021), The Law of Ukraine “On Critical Infrastructure”, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1882-20> (Accessed 21 March 2024).
3. The official site of National Institute of Strategic Studies (2022), “Concept of the strategy of post-war recovery and development of Ukraine”, available at: <https://niss.gov.ua/sites/default/files/2022-05/stratvidnovlennya-koncept-v2.pdf> (Accessed 23 March 2024).
4. Mykytenko, V. V. (2023), “Post-war recovery and development of critical infrastructure of Ukraine”. *Visnyk ekonomichnoi nauky Ukrainy*, vol. 1. pp. 124-138.
5. The official site of KSE Institute (2023), available at: <https://kse.ua/ua/> (Accessed 25 March 2024).
6. The official site of National program (2022), “Ukraine Recovery Plan“, available at: <https://recovery.gov.ua/> (Accessed 27 March 2024).
7. The official site of Government Portal (2024), available at: (Accessed 27 March 2024).
8. The official site of the European Union (2022), “Plan for the response of the European Union to the elimination of Ukraine's financing deficit and long-term reconstruction”, available at: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_22_3121 (Accessed 28 March 2024).
9. Cabinet of Ministers of Ukraine (2020), Resolution “Some issues of critical infrastructure facilities”, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1109-2020-п#Text> (Accessed 28 March 2024).
10. Trushkina, N.V. and Zhukova, I.V. (2024), “Economic support for the organization and functioning of critical infrastructure”, *Uspikhy i dosiahnennia u nauksi*, vol. 1, pp. 372-383.
11. President of Ukraine (2022), Decree “Issues of the National Council for

the Recovery of Ukraine from the Consequences of the War”, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/266/2022/ed20220421#Text> (Accessed 29 March 2024).

12. President of Ukraine (2023), Decree “On the decision of the National Security and Defense Council of Ukraine dated October 17, 2023 "On the organization of protection and ensuring the safety of the functioning of critical infrastructure and energy facilities of Ukraine in the conditions of military operations”, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/695/2023#n5> (Accessed 29 March 2024).

13. Kyzim, M.O., Haustova, V.E. and Trushkina, N.V. (2023), “Financial support for the development of critical infrastructure in the conditions of the post-war reconstruction of the economy of Ukraine”, *Business Inform*, vol. 1, pp. 263–274.

14. Shpatakova, O.L., Ivanenko, R.O. and Pogrebytskyi, M.L. (2022), “Prospects for restoration of critical infrastructure in the de-occupied territories of Ukraine”, *Ekonomika ta suspilstvo*, [Online], vol. 40, available at: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1441/138> (Accessed 20 March 2024).

15. Himmelfarb, A. (2022), *Ukraine Third Rapid Damage and Needs Assessment (RDNA3)*, World Bank Publications, Washington, USA.

Стаття надійшла до редакції 30.03.2024 р.